

ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертацію
Погребняк Галини Петрівни
«Авторський кінематограф у художній культурі другої половини ХХ
– початку ХХІ століття»,
поданої на здобуття наукового ступеня
доктора мистецтвознавства зі спеціальності 26.00.01 – теорія та історія
культури (мистецтвознавство)

Феномен авторського кіно належить до найвизначніших явищ у сучасній художній культурі, що обумовлює незгасаючий інтерес до нього представників різних гуманітарних наук. Цю ситуацію слід пов'язувати зі специфічними ознаками авторського кіномистецтва – його зв'язком з філософсько-естетичними пошуками і яскравою реалізацією авторського начала у творчості визначних кіномайстрів, дотичних у своїй діяльності до різних видів мистецтва: літератури, музики, образотворчого мистецтва, театру.

Потужні наукові перспективи, пов'язані з цілісним осмислення такого непересічного культурного явища як авторське кіно, що становить концептуальну домінанту дисертації, викладені Погребняк Галиною Петрівною в роботі «Авторський кінематограф у художній культурі другої половини ХХ – початку ХХІ століття», актуальність якої не викликає сумнівів.

Вже сам вибір теми, яка покладена в основу наукового дослідження і розглядається на матеріалі творчості всесвітньовідомих кіномайстрів (іноді суперечливих у своїх філософсько-естетичних поглядах і деклараціях), свідчить про неординарність мислення автора дисертації. Відзначимо, що проблема автора у художньому тексті – одна з найскладніших та найважливіших у мистецтвознавчо-естетичній царині, а особливо у кінознавчій, зважаючи на всю специфіку кінематографічної творчості. Разом з тим явище авторського кінематографа є досі теоретично ще не прояснене, а особливо вітчизняний феномен такого кінематографа. Саме тому дослідниця зосередилася на різноманітних аспектах авторського начала і в кіномистецтві взагалі, і в національному кіно зокрема. При цьому дисерантка, розуміючи всю складність поставленої наукової проблеми, подає як її загальний теоретичний спектр, так і її сутінську парадигму.

Показово, що Г. П. Погребняк обирає і предмет, і період дослідження ніби «суб’єктивно», але водночас її зусилля ведуть об’єктивного відтворення однієї з найцікавіших проблем науки про кіно. Тоді як вірогідність основних положень і результатів наукової роботи забезпечені використанням у дисертації комплексу теоретичних методів: системного, типологічного, біографічного, методу самоаналізу митця, культурологічного, крос-культурного та принципів мистецтвознавчого аналізу. Разом з тим панорамність підходу у розкритті обраної теми поставила перед здобувачкою необхідність дотримання принципів об’єктивності та історизму, що передбачають розкриття процесів розвитку авторського кінематографу в його взаємозв’язку з історико-соціальним контекстом, загальнокультурологічними та мистецькими процесами.

Нагадаємо, що в основі авторського кінематографу міститься незникний суб’єктивізм митця, його індивідуальність-особистість. Відповідно дослідниця спрямовує вектори наукового дослідження і на, мовити б, феноменологію цієї кінематографічної суб’єктивності, розвинутої й презентованої режисерами європейського кіно, і зосереджується, виводячи концепт «українська модель авторського кіно», на вітчизняному авторському матеріалі, пов’язаному як з творчістю С. Параджанова, Ю. Іллєнка, Л. Осики, І. Миколайчука, так і роботами молодої української кіногенерації. Дисертанка переконливо доводить, що у стрічках молодих українських кіноавторів, таких, як: В. Васянович, М. Врода, Д. Сухолиткий-Собчук, А. Лукіч, Л. Санін, Ю. Речинський, М. Степанська, І. Стрембіцький, В. Чабанюк через суб’єктивне ставлення до світу, почуття, думки, ідейні спрямування, емпіричні враження авторів, мову образів-знаків у презентації об’єктивної реальності, історично конкретну й соціально-детерміновану систему художнього відображення дійсності творчо розвиваються традиції відображення національної ідеї в українській моделі авторського кіно, що сприяє виходу їхніх кіноробіт у міжкультурний простір.

Позитивно, що обраний дисертанткою концептуальний орієнтир дозволили їй презентувати широку панорamu світоглядних авторських кіномоделей й концептуалізувати постать автора в кіно як особистість, спроможну вплинути на зміну буденого світогляду реципієнта, спонукати його

до самоусвідомлення й осмисленого вибору цінностей, мети свого буття, формування осягнених оцінок самого себе, людей, дійсності. Відзначимо, що цінність даної дисертації полягає в тому, що авторська кінотворчість досліджується в ній, так би мовити не статично, а в процесі еволюційного розвитку і комплексі всіх її граней, що уможливлює відтворення цілісної картини творчих здобутків тих чи тих кіноавторів.

Разом з тим новизну дисертації Г. П. Погребняк визначають результати здійсненого критичного аналізу друкованих джерел та узагальнення теоретичних підходів, що дало змогу на широкому історико-культурному тлі дослідити становлення й розвиток авторської особистості; визначити і уточнити науково-термінологічний апарат, презентувати дефініцію авторської кінематографічної світомоделі, що передбачає відтворення режисером картини світу (з акцентуванням на його індивідуально-особистісному сприйнятті) за допомогою кіномови (складові якої належним чином систематизовані в представлений роботі), основним структурним елементом котрої є кадр; виявити соціокультурні витоки, специфіку, художньо-стильові особливості та ознаки авторського кіно як сукупності різноманітних у філософському й художньо-естетичному, етичному, національно-етнічному моделей, кожна з яких є певним образом світу, аналогом реальних або ймовірних фактів, фіксує елементи складних явищ і процесів і сформувалась у різний час та під впливом несхожих обставин.

У цілому текст дисертації, що, являє не лише певну наукову цінність, а й, безперечно має практичну значимість, вирізняється структурною чіткістю та логічною послідовністю, а оригінальність і теоретична виваженість думки здобувачки виявляє себе в усіх чотирьох розділах роботи, що, зокрема, обумовлено серйозним відпрацюванням понятійного апарату. При цьому особливу цікавість викликає четвертий розділ «Авторський кінематограф на перетині творчо-виробничих реалій», в якому дисерантка не лише послідовно висвітлює та розкриває проблеми, а й окреслює перспективи продукування, поширення, функціонування авторського кіно в сучасному культурному просторі, концептуалізуючи постати кіноавтора як реальну особу, яка очолює виробничий процес, є керманичем творчого колективу й водночас творцем

кінофільму й уточнюючи, що автор у кіно – це унікальна особистість з оригінальним світобаченням, здатна неординарно відобразити екранними засобами образ реальності, репрезентувати через власну кінематографічну світомодель неповторність своєї індивідуальності. Заслуговує на увагу й обґрунтована дослідницею модель виробництва й прокату авторських фільмів методом копродукції та за підтримки фонду «Єврімаж», програми Європейської комісії «Креативна Європа», програми «Europa Cinemas».

Концентруючи у висновках відповіді на вузлові питання дослідження, дисертантка переконливо доводить, що українські кінематографісти, презентуючи в міжкультурному просторі передовсім авторські фільми, наразі тільки формують національний бренд «українське кіно», «українське авторське кіно», якість котрого як українстверджувального поступово зростає і дозволяє кіномитцям повноправно вливатись у світовий кінопроцес.

В цілому позитивно оцінюючи дисертацію, яку визначають проблемно-хронологічний підхід, логічність і послідовність внутрішньої архітектоніки, що дає авторці можливість з належною повнотою висвітлити головні аспекти досліджуваної проблеми, вважаємо за необхідне вказати на деякі моменти, що мають дискусійний характер:

1. У підрозділі 3.2. дослідниця артикулює слушну думку про те, що витоки відображення національної ідеї, в українському кінематографі слід шукати в поетичній неповторності творчості О. Довженка (с.197). Однак, на нашу думку, дисертантці необхідно було би детальніше схарактеризувати унікальність мистецького доробку визначного майстра, що власне й склало підґрунтя української моделі авторського кіно.

2. Глибоко аналізуючи світовий досвід продюсування, продукування та розповсюдження авторського кіно у підрозділі 4.1., здобувачка переконливо доводить, що запозичення кращих кінематографічних практик сприятиме розвитку відповідного виробництва та поширення в Україні та за її межами. При цьому Г.П.Погребняк, розглядає творчі тандеми продюсерів та режисерів-авторів, а також виокремлює постаті тих кіноавторів, котрі сформувались як продюсери власних фільмів, так і інших екранних проектів. Проте в площині

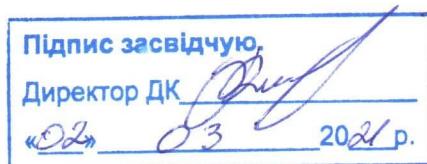
українського авторського кіно дисерантка презентує дещо обмежене коло персоналій продюсерів, діяльність яких не в останню чергу сприяла появі затребуваних в сучасному соціокультурному просторі авторських фільмів, а також авторів-режисерів, що водночас виступають продюсерами.

3. Ретельно простежуючи процес входження українського авторського кіно у міжнародний фестивальний простір, здобувачка (у підрозділі 4.3), виявляючи ознаки авторського почерку цілої плеяди вітчизняних режисерів, розглядає складові успіху та міжкультурний потенціал авторських фільмів в контексті міжнародних кінофорумів, переважно класу «А», проте обминає інші престижні кіноогляди, зокрема фестиваль незалежного кіно «Санденс».

Віддаючи належне науковим здобуткам Погребняк Г.П., слід зазначити, що вказані вище недоліки не мають концептуального характеру й не знижують високого науково-теоретичного рівня багатоаспектної й оригінальної праці. Автореферат відповідає основним положенням дисертації. Відзначимо достатньо повне висвітлення основних результатів роботи у численних одноосібних публікаціях, перелік яких наведено.

Вважаю, що ґрунтовна й фундаментальна робота Погребняк Галини Петрівни «Авторський кінематограф у художній культурі другої половини ХХ – початку ХХІ століття» є завершеним самостійним дослідженням, актуальність і практична значимість котрого дає потужні підстави стверджувати, що авторка дисертації цілком заслуговує присудження наукового ступеня доктора мистецтвознавства за спеціальністю 26.00.01 – теорія й історія культури (мистецтвознавство).

Доктор мистецтвознавства, професор,
завідувач кафедри кіно-, телемистецтва
ПВНЗ «Київський університет культури»

Підпис засвідчує,

Директор ДК

«02

«03

2021 р.

О. В. Безручко

інспектор

Департамент

кафедри

О. В. Безручко